

KA RENESANSI STANOVANJA (I)

U vreme kada čovečanstvo raspolaze sa najviše potrošnih dobara, čovek biva lišen onih najelemenarnijih: zdrave hrane, zdrave vode, zdravog vazduha i zdravog staništa. XX vek mnogi su nazvali "vekom ekstrema", "vekom zločina", "vekom mržnje", "vekom gluposti" oslonjenom jedino na potrebe tela, "vekom tehnologije", zatim da je on probudio najveća nadanja koja je čovečanstvo ikada imalo, a ujedno je izneverio sve iluzije i ideale. Možda ćemo biti svedoci strahovitog i sveobuhvatnog i socijalnog sloma čitave savremene civilizacije i mnogih država. Čoveku, podsticanom pohlepom, pošlo je za rukom da razori fizičku harmoniju, koja je vladala u prirodi. Povećanjem do krajnosti svojih, sve nezasićenih zahteva prema prirodi, on je razorio krhku ravnotežu koja je postojala sve doskora između organskih delova prirode. Suviše uobraženosti i nedostatak poznavanja duhovnosti porodilo je masu grešaka. No, kosmički zakoni greške ne dozvoljavaju. Karmički (usudbeni) zakon neizbežno, u svaku, od čoveka učinjenu grešku, unosi svoju ispravku, koja se izražava posledicom u vidu stradanja, jer večno bdijući nevidljivi sud deluje automatski, kao uzvratni udarac, koji donosi, za grešku – stradanje, za ispravan postupak – radost. Postoje i neka optimistička predviđanja da će XXI vek biti "vek ideja". Era informacija i era znanja – neki smatraju – biće prevaziđene jer već sada ima previše visokokvalifikovanih ljudi i obrazovanih naučnika koji poseduju samo reproduktivno znanje, a nemaju novih ideja. Smatra se da ekološke i mirotvorne ideje koje će istražiti i otkriti, kako globalnu misiju čovečanstva u svemiru tako i misiju svakog naroda i svake religije pojedinačno u razvoju čovečanstva, mogu postati pozitivne ideje vodilje za izlazak iz sveopšte krize i uvod u renesansu stanovanja na planeti Zemlji.

Autor teksta:

Vojislav D. Dević
dipl. inž. arh.

Akademik MSA,
direktor Strateg projekta
Savetnik Geografskog
instituta SANU „Jovan Cvijić“
atelje_devic@yahoo.com

Nagli pad kvaliteta životne sredine i povećani broj kancerogenih, kardiovaskularnih i drugih oboljenja stanovnika, kao i istraživanja francuskih, švajcarskih, nemačkih, poljskih, čeških, ruskih, američkih i srpskih naučnika i istraživača podstakli su nas da se bavimo ovom veoma odgovornom temom

– ZDRAVOG STANOVANJA U ZDRAVOJ KUĆI OD ZDRAVIH MATERIJALA NA ZDRAVOM MESTU.

Više od tri decenije istraživanja, rada i pisanja o problematici izbora zdravog mesta za zdravu gradnju, izbora zdravih stambenih i poslovnih prostora za stanovanje i poslovanje uslovi su potrebu za stvaranjem i objavljivanjem priručnika koji bi se bavio ovom temom.

Izvorišta ideja za ovaj sajt-priručnik su prostorno (i lokalno i globalno), vremenski (i sinhrono i dijahrono), medijski (i knjiga i WEB stranice na elektronskoj mreži) i metodološki (predaja i tuđih i sopstvenih autorskih ideja, iskustava i saznanja) različita.

Pitanja koja autor postavlja sebi su sledeća:

1. U vremenu opšte i pojedinačne nesigurnosti svih sistema vrednosti i egzistencijalne krize smisla čoveka i čovečanstva na planeti Zemlji koga može da interesuje zdravo stanovanje?

2. Dok su, po Svet-skoj meteorološkoj organizaciji, katastrofe na nivou klimatskih promena uveliko počele i traju, a naučnici potvrđuju i neobično brzo pomeranje magnetskih polova Zemlje – čemu bavljenje problematikom zdravih mesta za življenje?

3. Ako je dobitnik Nobelove nagrade za mir 1999. god. g. Džozef Rotblat upozorio još 1996. g. "da je čovečanstvo više ugroženo od napretka nauke nego od nuklearnog oružja" – može li pojedinac da nađe sreću i mir zdravim uređenjem svog stambenog i radnog prostora?

4. Slušajući predviđanja Martina Risa, britanskog počasnog kraljevskog astronoma, da nuklearni terorizam, stvaranje smrtonosnih virusa, opasne mašine, nanotehnologija i genetski inženjering mogu da izazovu uništenje i nestanak civilizacije – kako običan čovek da se orijentiše u moru apokaliptičnih

znakova i predviđanja i da nađe svoj mir i sreću u okrilju svoje porodice u svojoj "kućici u cveću"?

Različite osobe mogu dati različite odgovore na ova pitanja, ali svaki pravi domaćin koji se brine o svojim bližnjima i snosi odgovornost za održivi razvoj i spas svoje porodice odgovoriće da nije svejedno gde čovek gradi ili kupuje kuću ili stan, da nije svejedno od kakvih materijala je dom sačinjen i da nije svejedno koje i kako su sprovedene tehničke instalacije; važno je da su i mesto i struktura stambenog prostora i njegova opremljenost, pre svega, po meri zdravstvene bezbednosti i egzistencijalnih potreba a zatim i specifičnih želja njegovih žitelja.

Osećaj unutrašnje smirene sreće nije uslovljen ni bogatstvom ni položajem u društvenoj hijerarhiji. On se javlja kada čovek zauzme ravnotežan položaj prema stvarnosti i kada uravnoteži sopstveno učešće u ovozemaljskoj realnosti. Ne može se postići ravnoteža u sopstvenom pona-

šanju ako se ne odredi sopstveno ravnotežno mesto u prostoru i vremenu. Dobro je aktivno sprovesti u život sveopštu harmoniju i ravnotežu. Tu ravnotežu čovek i porodica mogu postići, između ostalog, izabirajući i uređujući optimalno mesto za življenje i optimalan stambeni i poslovni prostor za rad.

Većina ljudi samo u retkim prelomnim prilikama u svome životu dolazi u poziciju da bira mesto svoga boravka, življenja, stanovanja i rada. U većini slučajeva ti izbori su predodređeni, na neki način čak iznuđeni, brzinom donošenja odluke zbog ratnih vihora, bolesti, rođaćkih i prijateljskih povezivanja, trke "trbuhom za kruhom" ili radi višeg ekonomskog boljitka, ili pak radi zadovoljavanja svojih strasti i unutrašnjih poriva koji nas nagone da u potrazi za subjektom, objektom ili opsesijom menjamo, neko ređe neko češće, svoje mesto življenja-stanovanja.

- Ovaj savetnik je namenjen svima onima koji bi u ovoj, po Edgaru Morenu, civilizaciji zlostanja, želeli da uprkos svim medijski propagiranim i nuđenim "obrasima sreće – težnjom ka krajnostima", zatim katastrofičnim prognozama i apokaliptičnim znacima organizuju svoje življenje i rad na što zdravijem mestu, u što zdravijoj kući i u što zdravijem poslovnom prostoru. To su, pre svih, oni koji misle na budućnost i žele da obezbede svojim potomcima ravnotežni prostor i put kroz stvarnost, a i da daju primer svima onima koji stihijski žive i olako se prepuštaju trenutnim modama i krajnostima u svakom pogledu.
- U krajnjoj liniji, on može da posluži i onima koji su na višim nivoima organizovanja i institucionalnog odlučivanja (preduzeća, korporacije, gradovi, regije, čak i države) i koji bi uz malo svesti i više savesti mogli da pristupe određenim ekološkim unapređenjima kako u arhitektonskom i urbanističkom projektovanju i planiranju tako i u samoj realizaciji unapređenja kvaliteta životne i radne sredine.
- Ovo je i mali podsticaj onim, sada ne tako retkim proizvođačima ekoloških materijala i instalacija, da istraju u njihovoj proizvodnji.
- Može da posluži i svima onima koji su nauku zatvorili u dogmatski okvir i onemogućavaju sebi samima i rezultatima svojih istraživanja bolju razumljivost i primenljivost u očuvanju i unapređenju kvaliteta životne sredine.

Većina ljudi samo u retkim prelomnim prilikama u svome životu dolazi u poziciju da bira mesto svoga boravka, življenja, stanovanja i rada

Onima koji se odluče da čitaju ovaj sajt-priručnik želimo punu koncentraciju, pažljivo razmišljanje o ovoj temi i naravno opet Vaš slobodan i prirodno odgovoran izbor optimalnog životnog okvira za Vas, Vašu porodicu, Vaše rođake, Vaše prijatelje i Vaše zaposlene.

Ukoliko ne verujete u bilo kakav uticaj životne sredine i stambenog prostora na Vaše zdravlje i dužinu života, Vi ste ili nomad, avanturista, istraživač, Herkules, jogin, mističar ili svetac ili ste autista, fatalista ili ste, kao Oblomov, suviše lenji da biste bilo šta menjali u svom dosadašnjem načinu življenja, odnosno stanovanja.

Vaša kuća (Vaš stan) između malog zemaljskog „raja“ i malog zemaljskog „pakla“

Etimološki gledano kuća je ku(t) + ća (ći) = ugao + energija života. Kuća predstavlja stanište, ugao (isečak kruga-kosmosa) u kome treba da obitava energija života. Dakle, kuća – da bi bila stanište za čoveka – mora biti stanište životne ener-

gije, a to je moguće jedino pod uslovom da kuća predstavlja mikrokosmos prožet makrokosmosom.

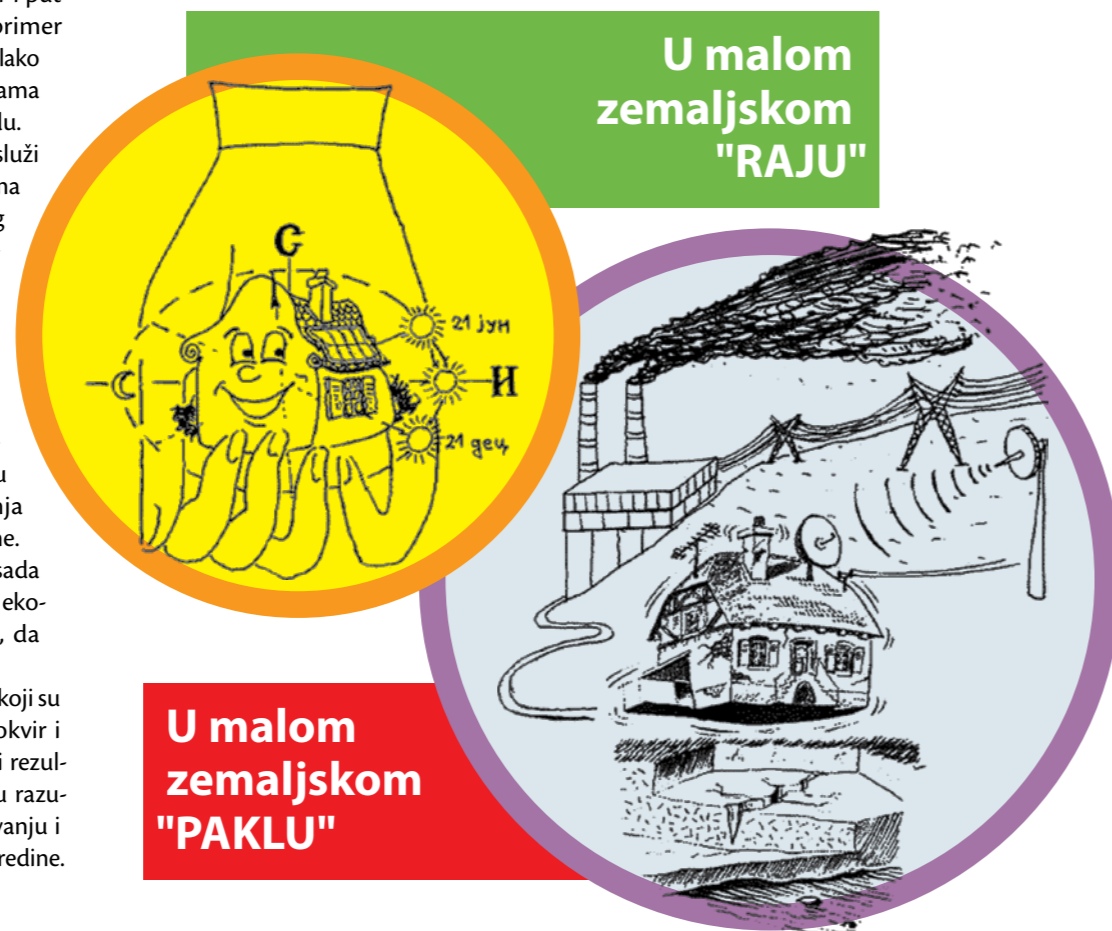
Stanište (kuća ili stan) u kome čovek (porodica) obitava predstavlja takođe materijalnu projekciju njegove unutrašnje duševne i duhovne ličnosti. Stanište je i treća koža čoveka.

1. Prva koža je ona koju Vam je Bog dao i koja obavlja prirodno Vaše telo, organe i kosti.
2. Drugu kožu predstavlja Vaša odeća.
3. Treća koža je Vaš stan ili kuća.

I drugu i treću kožu birate sami i odgovorni ste i za njih kao što ste odgovorni i za svoju prvu kožu. Nemojte se povoditi za modama koje mogu ugroziti Vaše zdravlje i zdravlje Vaših bližnjih.

Izaberite i odeću i kuću (stan) da Vam budu udobni, zdravi i lepi i na zdravom i lepom mestu.

KAKO STANUJETE?

U malom zemaljskom "RAJU"

U malom zemaljskom "PAKLU"

Koje su još definicije i značenja kuće?

- KUĆA označava jednu posvećenu površinu koja štiti od provala razarajućih snaga, koje se ostvaruju u demonskim ciklusima.
- KUĆA je odraz božanskog sveta.
- KUĆE su zemaljske replike nebeskih arhetipova i istovremeno kosmičke slike.
- KUĆA je mandala ili geokosmogram.
- KUĆE su neke vrste proto-hramova.
- KUĆA uvek ima svoj centar (oltar, ikonu, žrtvenik). Stavljajući Božanstvo u kuću, čovek čini počast Bogu, daje mu glavno mesto u svome mikroisečku kosmosa, jer oseća potrebu za njegovim stalnim prisustvom i pogledom. Čovek oseća potrebu da Tvorac svega, čitave celine, obitava i u onome što je on, čovek, svojim umom zamislio i svojim rukama sačinio.
- KUĆA je alatka za pretapanje, prožimanje i preobraženje mikro i makrokosmosa.
- KUĆA je alatka (instrumenat) pozitivnog ili negativnog preobražavanja. Život koji se odvija u kući treperi (vibrira, oscilira) u skladu sa Božijim – prirodnim zakonima ili protiv njih.
- KUĆA je svojevrsni zaštitnik čoveka na ovome svetu, kao što je to materica majke pre rođenja i grob (grobница) posle smrti. Dakle, čovek u telu (čelovjek = čovek okrenut čelom vjeku tj. večnosti) uvek stanuje. Prvo u telu (kroz oca u majku) majke kao fetus, posle rođenja u sopstvenom telu i na kraju, posle smrti, materijalno prolazno telo sahranjuje se (čuva se) u grobu, a duša-duh idu na onaj svet da vaskrsnu u Istini ili ponovno u telu (snovaroždenije - reinkarnacija), ili idu u čistilište, raj, pakao odnosno tamo gde ih smeštaju tumačenja različitih religija.
- Telo je privremena KUĆA čovekovog duha i njegove duše.

Osećaj unutrašnje smirene sreće nije uslovljen ni bogatstvom ni položajem u društvenoj hijerarhiji

Savremena ubrzana, površna i globalna civilizacija polako pretvara čitavo stanovništvo sveta u šematizovane stereotipe mišljenja, ponašanja, reagovanja, činjenja i naravno stanovanja. Kuća je za savremenog čoveka samo mašina za savremeno stanovanje a telo mašina za savremeno življenje, tj. izivljavanje svih vrsta strasti. Ukoliko živite u uniformnom, otuđujućem ambijentu koji nije po meri Vaše duše bićete nezadovoljni svojim svakodnevnim životom i podsvesno ćete provoditi sve manje vremena u sopstvenoj kući-stanu (vikend izleti i letnji i zimski odmori u nepoznatim egzotičnim krajevima koji treba da Vam "napune baterije" da nastavite da živite u neekološkom i antiestetiskom stanu-kući, što u konačnici pre ili kasnije izaziva u najblažem vidu psihička i/ili fizička oboljenja).

Poslednju odbranu čovekove individualne percepcije sveta i sebe u svetu može da predstavlja čovekov dom. Svaki čovek treba da izabere svoje mesto stanovanja i svoj stan (kuću) tako da oni budu po meri njegove duše i duha, tj da budu u njegovom individualnom-porodičnom stilu. Kao što je svako ljudsko biće (čovek ili žena) poseban i razlikuje se od svih ostalih ljudi (što prepoznajemo kroz fizičke otiske naših prstiju, zenice naših očiju sve do karakterističnih crta našeg lica i načina hodanja, ali i kroz stanje aure i lične energetske talasne dužine koju svaka osoba individualno emituje prema svetu), tako i svaki stan-kuća treba da izražavaju diferencije specifikke svojih korisnika, da budu po njihovoj i fizičkoj i mentalnoj meri. Vaš odnos prema makrokosmosu i prema

njegovom stvoritelju opredeliće i Vaš odnos prema Vašem mikrokosmosu – kući. Ukoliko verujete u smisao makrokosmosa, u celinu vidljivog i nevidljivog sveta verovaćete da postoji mogućnost života u kući koja ne narušava ni male ni Veliku Celinu.

Ukoliko niste razmišljali na tu temu i sami ne možete da odredite koje su mere Vaše duše, Vašeg duha, samim tim i mere Vaših snova i stremljenja na ovome svetu, obratite se onome kome verujete da Vam može u tome pomoći, nekome ko to može da utvrdi na razne načine, između ostalog i pomoću sveobuhvatnog intervjua sa Vama i sa Vašom porodicom.

Nekada Vam, ukoliko imate tešku karmu, tešku sudbu-osudbu, neće moći tako lako pomoći ni profesionalci poput eksperata za zdravo stanovanje, radistezista, fengšuisa itd. Onaj koji poznaje "dublju realnost" čuti. On zna da svet predstavlja pozorište o čijem postojanju i scenariju običan čovek ništa ne zna. Božansko pozorište, u kojem štetni talasi i uticaji i drugi elementi igraju ulogu koju im je namenio Bog. Dublja realnost može se postići i istikazmom (ISTIKAZAM = ISTINU KAZAM-KAŽEM). Kada ne možemo i ne smemo da govorimo istinu, onda čutimo i tihujemo, ali ne smemo da govorimo lažno jer time deformišemo-izvitoperujemo stvarnost, tj. ogrešujemo se o nju. Onaj ko spoznaje "dublju realnost" zna da ovaj svet predstavlja permanentno iskušenje za svakog čoveka i da štetna zračenja, geopatogene zone, klimatski i ratni izazovi i toliki drugi elementi (od siromaštva do bogatstva i od anonimnosti do slave) igraju onoliko ulogu koju im je namenio sam Gospod Bog.

Ako mislite da zlatna palata osigurava veću sreću i manje iskušenja svome korisniku od života u kolibi – ljuto se varate. Možete uložiti silan novac u izgradnju "dvorca po Vašoj meri" a da to u čemu živite nije ni udobno ni zdravo za Vas i za Vašu porodicu, dakle, da Vaš dvorac u stvari nije "po Vašoj meri". U čemu je onda problem? U tome što kuća ne treba da bude nadomestak nekog manjka Vaše ličnosti, već da zadovolji Vaše realne optimalne potrebe. Devedeset devet od sto arhitekata ispuniće Vam svaku Vašu mušičavu želju i željicu, a da Vam niko od njih neće reći (jer to ne sme, jer ne želi da Vam se konfrontira ili ne zna) koliko to nije dobro za Vaše zdravlje, za Vaš mir, za Vašu uravnoteženost, konačno za Vašu sreću (sreća = srednje ča-či = srednja, ravnotežna i optimalna energija života). Većina arhitekata nije svesna posledica svojih

projekata i većinu njih nije ni briga kako će oni biti materijalizovani a najmanje kako će stanovati i da li će biti zdravi i srećni oni koji budi u njima živeli. No, sve što Vam se dešava odraz je stanja Vaše svesti, savesti, podsvesti, Vašeg delovanja i Vašeg izbora. Prema Vašoj intuiciji pronaći ćete i lekara koji će Vas izlečiti ili uz koga ćete polako ili brzo umirati, kao i arhitektu koji će isprojektovati za Vas i Vašu porodicu mali "zemaljski raj" ili mali "zemaljski pakao".

U svakom slučaju Vaša kuća-stan mogu za Vas i Vašu familiju postati ne samo mesto sigurnosti, odmora, lepote, uživanja i komfora, jednom rečju "mali zemaljski raj" već i mesto Vašeg preobraženja, Vašeg odrastanja i Vašeg psihofizičkog sazrevanja. Ne zaboravite da Vam se život u rajskoj zdravoj kući može preobraziti u pakao ako ste izabrali pogrešnog bračnog partnera i ako ne posvećujete dovoljno kvalitetnog vremena svojoj deci i svojim bližnjima.

Sa druge strane, ako nemate sluha i smisla za Vašu implementaciju i organizaciju u prostoru, Vaš stan-kuća mogu za Vas postati mora, zatvor, mesto nemira, nespokoja, mesto na geopatogenoj zoni izloženo svim mogućim negativnim zračenjima, jednom rečju "mali zemaljski pakao", odnosno samonametnuti kavez-zatvor. Ne zaboravite takođe da čak i u nezdravoj paklenoj kući možete preživeti ako imate skladnu bračnu zajednicu i ako ste ispunjeni ljubavlju i požrtvovanjem za Vaše bližnje.

Od Vas, Vaše pažnje, Vašeg znanja i pridavanja važnosti određenim činjenicama i naukama o prostoru, vremenu i energetskim zapisima, zavisi i kvalitet Vaše kuće-stana. U svakom slučaju na Vama je izbor! Podsetićemo Vas da usredsređena snaga misli, umnosrdačna molitva i afirmativna formula mogu da promene štetna polja i zračenja i da učine da negativno stanje pređe u neutralno, a nekad čak i u pozitivno stanje, što će reći da neutralizuje talase koji se nazivaju štetnim.

Zapamtite još nešto, a to je da Vam zdrava kuća na zdravom mestu od zdravih materijala ne garantuje apsolutnu sreću, ali ona predstavlja zdravu polaznu osnovu za zdrav život i za optimalnu ravnotežu za donošenje ravnotežnih odluka i samim tim ćete imati mnogo manje stresan i mnogo manje neuravnotežen život.

Izvori i klasifikacija štetnih zračenja

Živimo u zamršenom tkivu svakojakih energija, međusobno superponiranih i isprepletenih, nezavisnih u svom kretanju ili uklještenih među drugima. Škodljivi zraci su forme mikroenergije prisutni svuda u našem zemaljskom univerzumu. Oni imaju vrlo različit patogeni efekat, uznemirujući na fizičko i mentalno zdravlje živih bića: od stalne proste migrene do smrtonosnog raka, od neodređene nelagodnosti do dubokih psiholoških nemira bez vidljivih uzroka (pred kojima je klasična zapadna medicina često nemoćna),

bizarno ponašanje u izdanju karakterističnog ludila, bol u koži u vidu pritiska itd.

Izvori škodljivih zračenja postoje svuda, odnose se na čitav svet. Na primer:

- U podzemlju: reke i tokovi podzemnih voda, šuplji, pećine, svaka nesimetrija u podzemlju, zemljotresni rasedi, radon i drugi gasovi, žile i rudne žice, promena zemljinog magnetnog polja, promena zemljinog gravitacionog polja, Hartmanova, Kerijeva i mnoge druge mreže, površine kontakta između različitih terena, radioaktivna podloga, teški metali i pesticidi u površinskom sloju, itd.
- Poremećaji bio-polja koji nastaju usled bilo kojeg gore navedenog razloga predstavljaju agresivne geopatogene zone ili tačke koje su već bile poznate i imenovane na Balkanu kao "zla" ili "loša" mesta za gradnju i stanovanje, a u staroj Kini kao "kapije izlaska demona". Škodljivi efekti se umnožavaju kada se na jednom mestu nađu više geoloških anomalija odjednom. Stanovanje na takvom mestu obično izaziva umor, pad imuniteta i bolest

koja može završiti malignim tumorom u Vašem organizmu na mestu gde ste najosetljiviji.

- U našem boravištu: konstrukcija i forme nekih građevina, građevinski materijali, izolacije, množina cevovoda i provodnika, veliki metalni objekti i nameštaj, položaj i orijentacija kreveta, električni uređaji, neki umetnički i kulturni predmeti itd.
- Veliki broj savremenih bolesti izazvan je jednim delom korištenjem novih građevinskih materijala. Građevinska industrija treba da nauči da postoji i izrazita povezanost i uslovljenost zdravlja sa građevinskim materijalima upotrebljenim u izgradnji stambenog i poslovnog objekta, kako bi mogla da proizvodi zdrave, neškodljive materijale. Institut za istraživanje staništa i zdravlja iz Milhauza u Francuskoj objavio je da su "u Evropi za poslednjih pola veka istraživanja medicinari konstatovali na više od 150.000 naučno kontrolisanih slučajeva da je jedan od tri stana poremećen škodljivim zračenjima iz podzemlja ili okoline, te da geopatogene zone jednog staništa igraju preovlađujuću ulogu u 70% povratnih i hroničnih bolesti". Takođe "Medicinari istraživačke geobiološke grupe Evropskih instituta za istraživanja u geobiologiji primetili su, u nemačkim gradovima, da je u betonskim i čeličnim konstrukcijama, iznad četvrtog sprata, bilo za 57% više bolesti nego na nižim spratovima". Po istraživanjima prof. dr Slobodana Đorđevića iz Beograda, "na višim spratovima javljaju se u većem broju: oboljenja organa za disanje, nervnog sistema i endokrinih organa. Sa porastom spratnosti pogoršavaju se i mikroklimatski uslovi (sa spratnošću rastu temperatura i vlažnost, kao i količina ugljen-dioksida, ugljen-monoksida i prašine".
- U našoj okolini: fenomeni električnih i magnetnih fenomena prouzrokovani dalekovodima visokih napona, trafo-stanicama, željeznicom, radio i TV-antenama i predajnicima, antenama i baznim stanicama i predajnicima mobilne telefonije, satelitska, informatička i nuklearna zračenja, buka, hemijski smog itd.

(Nastavak u narednom broju)

Oruđa i aparati koje koristimo u istraživanju zdravih prostora

Ukoliko imate želju da se probudite i razmislite o onome što Vam možda ugrožava zdravlje u Vašem staništu i na Vašem radnom mestu i ako želite da "ozdravite" Vaše postojeće stanište ili da osmislite i izgradite sebi novu zdravu kuću, pogledajte naš web sajt www.idobravo.com pod ZDRAVO STANOVANJE i/ili nas konsultujte putem e-maila: atelje_devic@yahoo.com i/ili putem telefona 064/2213.256

Ponešto o radonu

(prema istraživanjima Radojice Terzića)

Radon je bezbojan gas bez mirisa i ukusa. Pripada grupi inertnih gasova. Postoji čak 9 izotopa radona, ali nama je najzastupljeniji u prirodi, a nastaje radioaktivnim raspadom radijuma (Ra220). Njegovo vreme poluraspada je nešto manje od četiri dana.

Nalazi se u svakom zemljištu, svakoj steni, građevinskom materijalu, rastvoren u vodi, u bunarima u banjama itd. Eksperimentalno je utvrđeno da je na mestima gde je povećana koncentracija radona drastično povećan broj obolelih od karcinoma pluća.

Izbor mesta na kome će se izgraditi budući objekat (kuća) veoma je važan činilac, tako da se pre izrade projektne dokumentacije mora izmeriti koncentracija radona na takvom mestu. Ako je koncentracija velika, onda lokaciju za izgradnju kuće treba promeniti. Ukoliko je nemoguće da promenite lokaciju, onda se mora izvršiti zaštita od radona izradom određene drenaže.

Najveći prodor radona u stambenom prostoru je preko poda, prizemlja ili podruma. Ukoliko objekat nema podnu betonsku ploču, već je to naboj ili neka druga vrsta poda, onda radon u unutrašnji prostor nesmetano prodire. U objektima koji imaju betonsku podnu ploču dovoljna je samo neka pukotina, otvor oko cevi neke instalacije, da radon počne

merena koncentracija radona čak 100.000 bekerela po litru vode, što zaista predstavlja pravu katastrofu, jer se pojavio ogroman broj obolelih od karcinoma pluća. Radon emituje α -zračenje, a njegovo štetno biološko dejstvo prema istraživanjima savremene medicine je čak 20 puta veće od bilo kojega radioaktivnog zračenja. U kućama gde ima pušača rizik od karcinoma se naglo povećao. Naime, dokazano je da dim cigarete stupa u vezu sa radonom, zatim tako udruženi napadaju plućna krila koja veoma brzo i teško oštećuju. Ekonomski bogate zemlje imaju specijalizovane ekipe koje stalno vrše mere radon u stambenim objektima. Ukoliko se u nekom takvom objektu pronađe prostor sa prekoračenom dozom radona, troškovi celokupne sanacije padaju na teret države.

Područje Vojvodine zaista se može okarakterisati kao rizično po pitanju radona, što se manifestuje u sledećem:

- podvodno tlo sadrži ogromnu količinu rastvorenog radona
- upotreba vode iz postojećih bunara
- veliki broj kuća izrađen od naboja bez podrumne betonske ploče
- neadekvatni građevinski materijali

Saniranje

Sadržaj radona u nekom objektu određuje se merenjem. Ukoliko se ustanovi da je prekoračena dozvoljena granična vred-

nost, preduzimaju se mere sanacije. Svaka sanacija je specifična, što zavisi od vrste objekta.

Posebnu pažnju treba obratiti na bunarsku vodu. Svaki takav bunar mora biti dovoljno ispitivan. Ukoliko je sadržaj radona u takvoj vodi povećan do 50 odsto iznad granične dozvoljene vrednosti, onda je moguća njegova sanacija. Prema standar-

Autor: Vojislav D. Dević, dipl. inž. arh.

Akademik MSA, direktor Strateg projekta Savetnik Geografskog instituta SANU „Jovan Cvijić“ atelje_devic@yahoo.com

Radon emituje α -zračenje, a njegovo štetno biološko dejstvo prema istraživanjima savremene medicine je čak 20 puta veće od bilo kojega radioaktivnog zračenja. U kućama gde ima pušača rizik od karcinoma se naglo povećao

dima Evropske unije, prvo treba ispitati jaslice i vrtiće, škole i bolnice, pa tek posle toga preći na ostale objekte.

“Ekostan” iz Beograda razvio je svoju efikasnu metodu za zaštitu od radona u boravišnom prostoru ljudi u skladu sa postojećim normama Evropske unije, te je u stanju da sanira svaki boravišni prostor koji je zatrovan radonom.

Detekcija štetnih zračenja

Postoji više načina detekcija štetnih zračenja, a obično ih delimo u dve grupe:

osećaj struje, žmarci, bockanja, toplota-hladnoća, kijanje, nelagodnost itd.) poštovanje predačkog iskustva i nasleđa, itd.

b. Moderne tehnike sa naučnim aparatima, ili bez njih: detektor elektromagnetnih zračenja, detektor elektrostatičkog elektriciteta, elektrokardiogram, ispitivanje omskog otpora kože i njegovih varijacija, georitmogram, brzina sedimentacije krvi, Gajger-Milerov brojač za ispitivanje radioaktivnosti, ponašanje miševa u kavezima, istraživanje viskom na planu pomoću mentalne radiestezije, Kirlianova fotografija, geodinametar, teleradiestologija, Tav-sve-pre merenja, itd.

Pojedinačna ili grupna istraživanja treba da omoguće stvaranje vibracione karte smetnji sa lociranim tačkama i prostorima sa poremećenim i uznemirujućim biopoljima ispitivane parcele, stana, kuće, zgrade, bloka, naselja, regije, kao i potencijalne začetke etiologije bolesti.

Podsećamo vas da ništa ne treba verovati na reč, bilo pisanu bilo usmenu. Istina, pa prema tome i provera je stvar, s jedne strane prakse, a sa druge strane egzistencijalnih činjenica. To ne treba zaboraviti ako hoćemo da izbegnemo nepotrebne i zamorne rasprave.

mogućih oblika i stilova, ali nisu svi oblici zdravstveno povoljni za život i rad. Može se graditi od svakakvih prirodnih i veštačkih materijala, ali nisu svi ni prirodni ni veštački materijali zdravstveno povoljni za život i rad u njima.

Proširenjem medicinske statistike otkrilo se da ima kuća u kojima su učestala oboljenja od raka. Ima gradova u kojima lekari nisu znali rastumačiti učestalost oboljenja od raka u pojedinim ulicama i kvartovima. Tako je nastao novi pojam koji je u nemač-

ZDRAVO STANOVANJE, U ZDRAVOJ KUĆI, OD ZDRAVIH MATERIJALA, NA ZDRAVOM MESTU

KA RENESANSI STANOVANJA (II)

da curi. Upotreba građevinskih materijala od industrijskog otpada (pepela, šljake i sl.) uslovljavaju povećanu koncentraciju radona u kućama gde su ugrađeni. Ljudi mogu unositi radon u svoj organizam preko vode za piće, jer se radon rastvara u vodi. Naročito veliku opasnost predstavljaju bunari sa pitkom vodom. Tako je, na primer, u nekim bunarima u Švedskoj iz-

nost, preduzimaju se mere sanacije. Svaka sanacija je specifična, što zavisi od vrste objekta. Posebnu pažnju treba obratiti na bunarsku vodu. Svaki takav bunar mora biti dovoljno ispitivan. Ukoliko je sadržaj radona u takvoj vodi povećan do 50 odsto iznad granične dozvoljene vrednosti, onda je moguća njegova sanacija. Prema standar-

a. Stari i empirijski metodi: posmatranje bio-indikatora (ponašanje određenih životinja i ponašanje određenih biljaka, cveća i drveća, ponašanje prirodnih pojava kao što su kretanje sunca, voda i vetrova, ponašanje namirnica), upotreba rašlji, viska i golih ruku i dlanova, obraćanje pažnje na treperenje određenih delova tela (čulne reakcije,

Neka od istraživanja geopatogenih zona

Savremeno graditeljstvo i građevinarstvo nisu svesni posledica svoga neznačajnog, neprirodnog i neorganskog delovanja. Može se graditi na svakom mestu, ali nisu sva mesta zdravstveno povoljna za gradnju. Mogu se graditi objekti svih

koj medicinskoj literaturi poznat pod imenom "kuće raka", "ulice raka" (Krebshauser, Krebsgassen).

- Čuven je primer otkrića geopatogenih zona sedamdesetih godina prošlog veka u gradiću Olmoucu (tadašnja Čehoslovačka), na osnovu podataka o obolelim i umrlim od raka i istraživanja sprovedenih uz pomoć starih (rašlje) i novih tehnika (savremeni elektronski aparati). Ova istraživanja su poslužila da se iscrtaju precizne karte podzemnih vodenih tokova, koje su pokazale da se oni pružaju ispod temelja zgrada u kojima se javljao najveći broj obolelih od raka.
- Beogradska istraživanja, koja su započeli dr Nada Momirovska i dr Miodrag Đorđević na Onkološkom institutu grada Beograda osamdesetih godina prošlog veka, rezultirala su zaključkom da pojava raka nije ravnomerno raspoređena na čitavoj teritoriji grada. Pitanja zašto na teritoriji opštine Vračar ima dva i po puta više obolelih od karcinoma nego u opštini Rakovica, ili zašto u Zemunu ima dva puta manje obolelih nego u opštini Stari grad nisu ni tada ni do sada dobili prave, naučno zasnovane odgovore. Devedesetih godina prošlog veka sindromima bolesnih zgrada i čitavih naselja (na primer azbestno naselje u Belim vodama) bavio se, istraživao i pisao građevinski inženjer Radojica Terzić, osnivač i vlasnik firme EKOSTAN.

- Novosadska pilotska istraživanja koja su vodili tokom 1984. i 1985. godine dipl. inž. arhitekta Vojislav Dević (autor ovog sajt-priručnika), tada zaposlen u Zavodu za urbanizam u Novom Sadu i prof. dr Bela Buranji, tada zaposlen u Institutu za epidemiologiju (u zgradi Higijenskog zavoda), ustanovila su da distribucija prevalencije (prijavljenih i umrlih) od svih lokalizacija malignih neoplazmi na ukupno 2301 slučaj u petogodišnjem

periodu (1978–1982) nije jednomena na teritoriji gradske zajednice opština Novi Sad. Razlike u frekvenciji pojave dostižu skoro četvorstruku vrednost između minimuma i maksimuma nakon upoređenja standardizovanih podataka sa isključenom ulogom različite strukture stanovništva grada po dobnim skupinama. Karta pojave raka na levoj obali Dunava pokazala je da postoje tri zone sa najmanjom frekvencijom pojave kancera: zona između ulice Kraljevića Marka i Bulevara oslobođenja, zona oko ulice Dušana Vasiljeva i zona Grbavice. A takođe postoje i tri zone sa najvećom frekvencijom pojave kancera, a to su: Satelit, Avijatičarsko naselje i Vidovdansko naselje.

- Sledeće istraživanje koje je rezultiralo kartom pojave infarkta pokazalo je da u Novom Sadu, na levoj obali Dunava, postoje zone u kojima stanovnici dobijaju infarkt tri i po puta više nego u nekim drugim zonama. Pokušaj arhitekta Devića i prof. Buranji da animiraju širu zajednicu i tadašnji SIZ (Samoupravnu interesnu zajednicu) za naučni rad nisu naišli na odobravanje i nisu dobili nikakvu ni finansijsku ni naučnu ni društvenu podršku, jer nije bilo kritične mase svesti i savesti u tadašnjem društvu. Konkretno, jedan vrlo dobro osmišljen projekat iz 1986. godine "Verifikacija uticaja geopatogenih efekata na frekvenciju nekih masovnih oboljenja na teritoriji gradske zajednice opština Novi Sad i njihovo uslovljavanje fundamental-

Ne treba inatiti prirodi i vršiti neprimerenom novom gradnjom nasilje nad njom

ne promene u pristupu generalnom i detaljnom urbanističkom planiranju i projektovanju" odbačen je od svih nadležnih institucija bez ikakvog obrazloženja. - Sledeće istraživanje 1994. godine "Zdravstvene karakteristike i razlike među naseljima GZO Novi Sad", koje je arhitekta Dević radio za potrebe Prostornog plana Novog Sada, knjiga II – Valorizacija prostora", štampano je u skraćenom izdanju u veoma malom broju primeraka. Niko se nije zabrinuo ni zapitao, čitajući

rezultate ovoga rada, zašto se maligne neoplazme najviše pojavljuju u Ledincima i Kisaču, a najmanje u Budisavi i Veterniku ili zašto je najveći pokazatelj mortaliteta u Čeneju i Kisaču, a najmanji u Veterniku i Budisavi ili zašto je najveći broj obolelih od zaraznih bolesti u Sremskim Karlovcima i Rumenci, a najmanji u Budisavi i Kisaču.

Idealna (optimalna) kuća-stan treba da teži da zadovolji tri osnovna kriterijuma:

1. Treba da je u saglasnosti sa onim što je Bog stvorio na tom mestu, a to je prirodni kontekst, odnosno "duh mesta" – genius loci, tj. energetski, biološki i informacioni tokovi izabranog prostora.

ra. Ne treba inatiti prirodi i vršiti neprimerenom novom gradnjom nasilje nad njom. Čovek koji inat prirodi i ne gradi u skladu sa prirodnim zakonima prouzrokuje sebi mnoge nevolje. Stari graditelji su znali da izaberu zdravo mesto za sigurnu kuću koja neće biti uznemiravana nijednom prirodnim stihijom (voda – poplave, podzemne vode i kiše, vatra – vulkani; sunčana i senovita padina, zemljotres – raseline i klizišta, vetar – košava i drugi vetrovi; osov – prisoj, orkani, uragani i divlje životinje. Ako ipak živite u kući koja je na neprimerenom mestu i od neprimerenih materijala, bićete u većim iskušenjima da brže upoznate moć prirode. Ako ste po sopstvenoj prirodi avanturista, tj. ne verujete ničijim iskustvima, a veoma ste radoznali, imaćete raznih uzbuđenja u životu.

2. Treba da je u saglasnosti sa onim što je čovek (ljudi) stvorio na tom mestu, a to je antropogeni kontekst građene sredine, odnosno "duh vremena" – genius tempi, dakle stilska i namenska obeležja prostora. Ne treba inatiti postojećoj građenoj (dakle i socijalnoj)

sredini i vršiti novom gradnjom nasilje nad postojećim stanjem. Ne treba narušavati antropogenu ravnotežu prizemnih porodičnih kuća izgradnjom višespratnica. Takođe ne treba među oblakoderima predviđati i graditi prizemno stanovanje. Ne treba graditi vile i dvorce između potleuša i čatrlja, niti živeti pod šatorom ili u kamp-kućici između vila i dvoraca. Bilo kome da "gurate prst u oko" (bilo siromašnima bilo bogatima) vrlo brzo ćete ostatu, u povoljnijoj varijanti, samo bez prsta, a onih gorih varijanti bolje vam je da budete pošteđeni.

3. Treba da je u saglasnosti sa jasno izraženim potrebama i željama, estetikom i etikom korisnika novog izgrađenog prostora (investitora i njegove porodice). Vi mislite da znate šta hoćete, a niste ni svesni toga šta vam je stvarno potrebno, a šta je šminka, odnosno šta su statusni simboli i funkcije. Kao što neke osobe koje imaju samo jedne gaće i jedno odelo imaju potrebu da to kompenzuju kupujući bilo kakav brendiran automobil, na primer, marke mercedes, tako postoje osobe koje niti imaju veliku familiju niti prijatelja, a ipak imaju potrebu da to kompenzuju gradeći ogromnu kuću sa tuce i više soba, sa kulama i garažama, koja će biti iskorišćena ne više od 10 odsto. Ako želite da budete srećni, treba da pronađete osobu

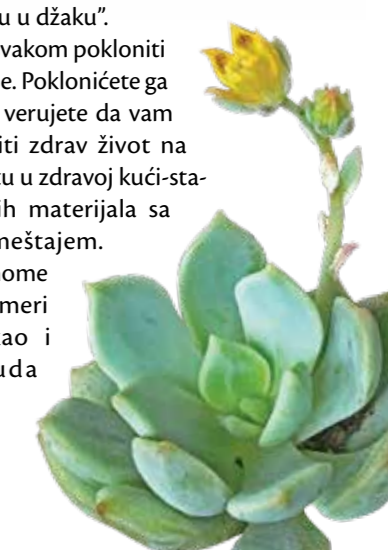
Takođe ne treba među oblakoderima predviđati i graditi prizemno stanovanje. Ne treba graditi vile i dvorce između potleuša i čatrlja, niti živeti pod šatorom ili u kamp-kućici između vila i dvoraca

preprojektuje već kupljeni stan ili kuća, da se ona uredi zdravim nameštajem i instalacijama predstavlja osobu od izuzetnog poverenja sa kojom treba da saradujete na najbolji mogući i najotvoreniji način.

Ni u jednoj agenciji za nekretnine nećete naići na agenta-stručnjaka koji će vam izložiti sve prednosti i mane, naročito one ekološko-zdravstvene, stana-kuće koji treba da vam prodaju. Samim tim ne možete imati poverenja u njih jer vam "prodaju mačku u džaku".

Ne možete svakom pokloniti svoje poverenje. Poklonićete ga onome kome verujete da vam može ponuditi zdrav život na zdravom mestu u zdravoj kući-stanu od zdravih materijala sa zdravim nameštajem. Verovaćete onome ko bude po meri vaše duše kao i vašeg usuda (karme).

Svet se naglo menja nagore, iz dana u dan, i promene (od geoklimatskih preko zemljotresa, vulkanskih erupcija, tornada, uragana do cunamija) sve više ugrožavaju samu potku života na planeti Zemlji. Pošto je svojim neodmerenim delovanjem ugrozio prirodne cikluse i učestvovao u genocidu kako nad hiljadama biljnih i životinjskih vrsta, tako i nad stotinama miliona ljudskih bića, čovečanstvo ulazi u sve rizičniju fazu života.

Veština preživljavanja u budućim vremenima biće najvažnija i najpoštovanija disciplina koja će omogućiti određenim skupinama ljudi da prežive sve izazove budućih vremena. Deo te veštine za preživljavanje biće svakako i veština da izaberete zemlju i predeo u kome ćete živeti i zdravo mesto za vaše zdravo stanovanje.

Kraj 20. i početak 21. veka karakterističan je po porastu katastrofa, elementarnih nepogoda, prirodnih kataklizmi. Posle uočavanja snažnih magnetnih svojstava sunčevih pega koje veoma utiču na sile magnetnog polja Zemlje, uočilo se da je periodičnost sunčanih aktivnosti statistički povezana sa brojem zemaljskih katastrofa. Na primer, naučnici predviđaju da će Zemlja biti na udaru pomahnitalog Sunca kada će na Zemlju stizati džinovski kovitlaci visokonaelektrisanih čestica. Da li razmišljate o tome kako ćete se od njih odbraniti, kako ćete se zaštititi od sunčevih pega koje će se uvećati za 30 do 50 odsto. Onaj ko bude pripremio i opremio svoje stanište za takvu promenu, ima povećane šanse da preživi i on i njegova porodica.

Ako ste sramežljivi i nepoverljivi za bilo kakav intervju i uplitanje bilo koga u vašu intimu, vaš lični pogled na svet, probajte da popravite stanje svoga zdravlja poboljšanjem zdravosti svoga stana-kuće proučavajući sledeća uputstva i primenjujući ona za koja verujete da vam mogu biti od pomoći.

Strateška uputstva za zdravo stanovanje

Svaka zdrava kuća (stan) treba da omogućiti svojim korisnicima maksimalnu udobnost prirodnim odgovorima (uz pomoć prirodnih materijala) bez mehaničkih elektronskih pomagala. Prirodni materijali (drvo, trska,

pluta, opeka, glina, kreč...) imaju sveobuhvatan, celovit i prijatan uticaj na nas. Oni integrišu, oživljavaju i drže sva naša čula u odličnoj kondiciji, što veštački – sintetički materijali nisu u stanju da postignu. Kada se koriste lokalni prirodni materijali, čovek je automatski uklopljen i u skladu sa svojom okolinom, tj. sa većnim ciklusima prirode. Ti lokalni materijali maksimalno odgovaraju lokalnim klimatskim uslovima i uvek ih ima u izobilju.

A. Položaj kuće-stana

1. *Gledajte da ne stanujete na tabu (zabranjenim) mestima kao što su:*

- nekadašnja groblja i kosturnice
- nekadašnji hramovi, kapele, sveta mesta
- nekadašnja mesta pogroma i bitaka
- nekadašnji logori, mučilišta i gubilišta
- nekadašnji krematorijumi
- nekadašnji ili sadašnji vulkani
- nekadašnje ili sadašnje seizmičke rasesline i klizišta
- nekadašnje bolnice
- nekadašnji zatvori
- nekadašnje klanice
- nekadašnja đubrišta

Ukoliko ipak stanujete na takvom nekom tabu mestu, preporučujemo vam da se preselite na neko zdravije mesto ili, ako to ne možete, pristupite određenim postupcima zašтите i izolacije svoje kuće-

stana od negativnih zračenja kojima ste izloženi.

2. *Takođe, gledajte da ne stanujete u blizini velikih ekoloških atentatora na životnu sredinu:*

- nuklearne i termo centrale
- rafinerije nafte
- industrijske zone i hemijski pogoni
- željezare
- kotlarnice i toplane
- aerodromi
- auto-putevi, magistralne saobraćajnice i bulevari
- željezničke, autobuske i metro stanice i tramvajske remize
- željezničke i tramvajske pruge
- brodogradilišta
- rudnici uglja, bakra, žive, srebro, itd.
- cementare
- kamenolomi
- deponije otpada
- dalekovodi, elektrovodovi visokog napona
- radio i TV predajnici
- bazne stanice, predajnici i pojačivači mobilne telefonije
- antene i odašiljači sa visokim frekvencijama
- vojni radari
- lokacije na koje su pale bombe

Ukoliko ipak stanujete na takvom nekom mestu, u blizini velikih ekoloških atentatora, preporučujemo vam da se preselite na neko zdravije mesto ili, ako to ne možete, da određenim postupcima pristupite zaštititi i izolaciji svoje kuće-stana od negativnih zračenja i škodljivih uticaja kojima ste izloženi.

3. *Izbegavajte objekte koji su izgrađeni na podvodnim terenima, na šljaci i na rudnim nalazištima. Podzemne tekuće vode često nose sobom otpatke – zagađivače (kanalizacija, fekalne materije, groblja,...). Isto važi i za podzemne stajaće vodene slojeve i jezera.*

Ukoliko ipak stanujete na takvom nekom mestu, preselite se na drugu bolju lokaciju ili bar zaštitite stan-kuću određenim izolatorima.

4. *Izbegavajte stanove i kuće koji su orijentisani ka severu, dakle nemaju nimalo sunca u većem delu godine.*

Ukoliko ipak stanujete u stanu koji je kompletno orijentisan ka severu, preporučujemo vam da se preselite u neki zdraviji stan (spavaća i dečja soba treba da gledaju na istok, jug ili, u najgorem slučaju, na zapad) ili ako to ne možete pokušajte da određenim postupcima pristupite "otopljavanju" i "osunčavanju" vašeg staništa.

5. *Ne birajte stanove koji su viši od četvrtog sprata. Izaberite stanovanje što bliže tlu jer se na površini zemlje ostvaruje najblagotvornija simbioza i pretapanje kosmičkih i zemaljskih treperenja. Svako stanovanje više od četvrtog sprata povećava rizik i procenat oboljenja.*

Ukoliko ipak stanujete u stanu koji je na višim spratovima od četvrtog, preporučujemo vam da se preselite u neki zdraviji stan od prizemlja do četvrtog sprata ili, ako to trenutno ne možete, pokušajte da određenim postupcima pristupite "uzemljivanju" i "oprirodavanju" vašeg staništa.

6. *Ne birajte stanove koji se nalaze dozidani pored lift kućice.*

Ukoliko ipak stanujete u stanu koji se nalazi dozidan uz lift kućicu, preporučujemo vam da se preselite u neki zdraviji stan od prizemlja do četvrtog sprata ili, ako to trenutno ne možete, prvo pokušajte da pronađete mesto u stanu koje je najmanje ozračeno, a zatim određenim postupcima pristupite "izolovanju" štetnih zračenja i "oprirodavanju" vašeg staništa.

B. Forma i konstrukcija kuće. Građevinski materijali i instalacije

1. *Izbegavajte zgrade sa oštrim uglovima, kompleksnim i agresivnim formama, ravnim krovovima i naročito obrnutim piramidama.*

Ukoliko ipak stanujete u stanu koji je u zgradi sa oštrim uglovima, kompleksnim i agresivnim formama, ravnim krovovima i naročito u formi obrnute piramide, preporučujemo vam da se preselite u neki zdraviji kompaktniji i manje upadljiv objekat ili, ako to trenutno ne možete, pokušajte da određenim postupcima pristupite "ucelijnjavanju" i "zaobljavanju" vašeg staništa.

2. *Izbegavajte zgrade od montažnih prefabrikovanih armirano-betonskih elemenata. Beton ima negativan uticaj na ćelijsku strukturu, skelet, krvotok i mozak čoveka.*

Ukoliko ipak stanujete u takvoj nekoj zgradi od prefabrikovanih armirano-betonskih elemenata, preporučujemo vam da se preselite na neko zdravije mesto ili, ako to ne možete, da određenim postupcima "oprirodavanju" pristupite zaštititi svoje kuće-stana od negativnih zračenja i uticaja armirano-betonskih elemenata kojima ste izloženi.

3. *Izbegavajte zgrade od siporeksa i blokova koji su proizvedeni od šljake i pepela iz termo-toplana.*

Ukoliko ipak stanujete u takvoj nekoj zgradi od siporteksa i blokova koji su proizvedeni od radioaktivnog pepela sa termo-toplana, preporučujemo vam da se preselite na neko zdravije mesto ili, ako to ne možete, pristupite određenim postupcima "oprirodavanju" i zaštitite svoje kuće-stana od negativnih radioaktivnih zračenja i drugih štetnih po zdravlje uticaja kojima ste izloženi.

4. *Izbegavajte zgrade sa termoizolacijom od stiropora i staklene vune.*

Ukoliko ipak stanujete u takvoj nekoj zgradi sa termoizolacijom od stiropora i staklene vune, preporučujemo vam da se preselite na neko zdravije mesto ili, ako to ne možete, da određenim postupcima pristupite zaštititi svoje kuće-stana od negativnih uticaja stiropora i staklene vune (koja je izuzetno škodljiva za vaše disajne organe) kojima ste izloženi.

5. *Izbegavajte u kontinentalnoj i polukontinentalnoj klimi zgrade koje imaju fasadne zidove male debljine od 30 do 33 cm. Večno ćete se boriti sa gljivicama i plesnima i imaćete uvek uvećane troškove za grejanje zimi, a leti ćete morati bežati iz stana u prirodu ili ćete morati instalirati klima-uređaj (koji može postati novi izvor škodljivosti za vaše zdravlje).*

Ukoliko ipak stanujete u takvoj nekoj zgradi sa "siromašnom" debljinom zidova, preporučujemo vam da se preselite na neko zdravije mesto, ili ako to ne možete, naknadno "podebljajte" zidove radi zaštite od prevelike toplote leti i prevelikih troškova grejanja zimi.

6. *Izbegavajte zgrade u koje su u prizemlju ugrađene trafo-stanice. Njihov negativni uticaj elektromagnetnog zagađenja može se rasprostirati i do četvrtog sprata.*

Pošto je svojim neodmerenim delovanjem ugrozio prirodne cikluse i učestvovao u genocidu kako nad hiljadama biljnih i životinjskih vrsta, tako i nad stotinama miliona ljudskih bića, čovečanstvo ulazi u sve rizičniju fazu života

Ukoliko ipak stanujete u takvoj nekoj zgradi u koju je ugrađena trafo-stanica, preporučujemo vam da se preselite u neku zdraviju zgradu ili, ako to niste u mogućnosti, pomerite bar vaš krevet (krevete vaše porodice) u najmanje ugroženu elektromagnetnim zračenjima zonu u vašem stanu. Postoji i skuplja varijanta da oko vašeg stana ugradite Faradejev kavez za zaštitu od zračenja.

7. *Izbegavajte zgrade kojima je na krovu instaliran radioaktivni gromobran.*

Tražite da se radioaktivni gromobran zameni klasičnom gromobraskom instalacijom. Srbija, kao zemlja najfantastičnijih eksperimenata i čuda, jedina je zemlja u Evropi koja je dozvolila postavljanje radioaktivnih gromobrana na stambene objekte, dečje vrtiće, čak i porodilišta. Konačno je donet i zakon o demontiranju radioaktivnih gromobrana koji su ozračivali stanovništvo više decenija, ali većina njih još uvek nije demontirana.

8. *Izbegavajte stanove (kuće) koji imaju ugrađeno podno grejanje.*

Najmanje opasno podno grejanje je na topli vazduh upravo onakvo kakve su imale vile u Knososu na Kritu pre više hiljada godina. Protok zagrejane vode kroz cevi instalirane ispod poda uznemirava biopolje vašeg stana, a o električnim grejačima u podu da i ne govorimo. Bilo koje podno grejanje zahteva neverovatno visok stepen higijene u stanu radi smanjenja čestica prašine koje se toplinom dižu i lebde u

vazduhu, tako da ih mi udišemo i zagađujemo svoje disajne organe. Pored toga, osobe koje imaju probleme sa venama ne bi smele da žive u stanu sa podnim grejanjem.

9. Ako gradite "eko-kuću" izbegavajte da solarni kolektori, vetrogeneratori, toplotne pumpe, postrojenja za biogas itd. budu iznad ili pored vaše spavaće i dečjih soba.

Ako su već postavljeni na pogrešno mesto tamo gde spavate i sanjate, izmestite ih ili postavite odgovarajuće zaštite i izolacije.

10. Ako gradite "pametnu kuću" u kojoj je "sve na dugme i na senzore", pokušajte da ne preprogramirate svoj život tako da na kraju vi budete njeni robovi. Svaki novi dan može biti jedinstven i neponovljiv, ali ne i u isprogramiranoj kući.

Ako vam je "pametna kuća" prepametna i nameće vam nešto što vam smeta i što vas robotizuje i oduzima vam spontanost reakcije, preprogramirajte je i ukinite joj visok stepen odlučivanja.

11. Provodnik kablovske i internet mreže ne treba da prolazi blizu vašeg bračnog kreveta niti blizu kreveta vaše dece.

Ako prolazi blizu vaših spavaćih kreveta, izmestite ga ili se zaštitite od njega.

12. Izbegavajte da stanujete u zgradi na kojoj se nalaze radio i TV predajnici i predajnici i pojačivači mobilne telefonije, tzv. bazne stanice mobilnih operatera.

Ako ipak stanujete u takvoj zgradi, iselite se u neku drugu manje ugroženu zgradu, ili preduzmite postavljanje određenih izolacija i zaštita.

13. Izbegavajte da sve građevinske probleme od prilaznih puteva, preko terasa i lođa do konstrukcije i zidova i tavanskih konstrukcija rešavate "betoniranjem". Postoje drugi građevinski mate-

rijali, od drveta do opeke, koji nisu štetni po ljudsko zdravlje kao što je to beton u svim vidovima od peno-betona do armiranog betona.

Ukoliko ipak stanujete u takvoj nekoj zgradi koja je sva od betona sa betonira-

jednom delu biljke (plodu, cvetu, korenu, kori ili glavici). Kada planirate svoj vrt, treba da razmislite koje su dobre, a koje opasne biljne vrste. Na primer, i puzavice na fasadi vaše kuće mogu da budu višestruko korisne.

nim prilazima i terasama, preporučujemo vam da se preselite na neko zdravije mesto, ili da određenim postupcima "opririđavanja" pristupite zaštiti svoje previše betonirane kuće-stana od negativnih zračenja i uticaja betona kojima ste izloženi.

14. Poštujte bezbedonosne razdaljine od "elektromagnetnog zagađenja":

- od elektrificirane pruge: 1000 metara
- od radio i TV predajnika: 1000 m
- od visokonaponskih dalekovoda:
  - za 300 kV: 500–1000 metara
  - za 110 kV: 250–500 m
  - za 20 kV: 60–100 m
  - za 15 kV: 25–50 m
- od trafostanice: 10–50 m
- od električnih kućnih aparata: 1–4 m
- od utičnice od 220 V: 70–100 cm
- od električnog spoljnog voda 220 V: 50–70 cm
- od električnog voda u zidu 220 V: 30–50 cm

15. Svaka kuća treba da ima svoj vrt, svoju baštu koji treba da budu u svako godišnje doba mesto raznih divota. Divota za oči i užitaka za nepce. Različito cveće i grmlje često krije u sebi otrove. Neko tako lepo cveće i neke ukusne bobice skrivaju opasne ili čak smrtonosne zamke. A otrov je ponekad koncentrisan samo u

16. Biljke koje gajite u vašoj kući ili stanu takođe mogu biti i korisne i štetne. Neke mogu čak i da vam pročiste vazduh od isparenja benzina, formaldehida i drugih gasova škodljivih po zdravlje.

Svaka zdrava kuća (stan) treba da omogući svojim korisnicima maksimalnu udobnost prirodnim odgovorima (uz pomoć prirodnih materijala) bez mehaničkih elektronskih pomagala. Prirodni materijali (drvo, trska, pluta, opeka, glina, kreč...) imaju sveobuhvatan, celovit i prijatan uticaj na nas. Oni integrišu, oživljavaju i drže sva naša čula u odličnoj kondiciji što veštački – sintetički materijali nisu u stanju da postignu. Kada se koriste lokalni prirodni materijali, čovek je automatski uklopljen i u skladu sa svojom okolinom, tj. sa večnim ciklusima prirode. Ti lokalni materijali maksimalno odgovaraju lokalnim klimatskim uslovima i uvek ih možete naći u izobilju.

Za vašu zdravu budućnost više vredi uložiti sredstva u projektovanje nove ili u adaptaciju stare kuće ili stana, da ona postane zdrava, nego ulagati sredstva u provode, letovanja, zimovanja i egzotična putovanja.

(Nastavak u narednom broju)

Ekskluzivno

Zdravo stanovanje, u zdravoj kući, od zdravih materijala, na zdravom mestu

Ka renesansi stanovanja (III)

Autor teksta: Vojislav D. Dević,
dipl. inž. arh.

Akademik MSA, direktor Strateg projekta
Savetnik Geografskog instituta SANU „Jovan Cvijić“
atelje_devic@yahoo.com

Ekološka uputstva za spavaće i dečje sobe

Neophodno je da se insistira na smeštaju kreveta, pošto mi provodimo prosečno osam sati dnevno spavajući, skoro trećinu našeg vremena ispruženi ili skvrčeni na istom mestu tokom niza godina. Postavljanje kreveta na zdravo mesto je od primarne važnosti utoliko pre što je dokazano da mi u snu gubimo 2/3 naše dnevne otpornosti. Ako krevet nije postavljen na zdravo mesto, onda nije spasonosan za naš san, odmor i naše zdravlje. Krevet je takođe mesto za osećajnost, nežnost i ljubavne nestašluke čoveka i žene.

Postoji mnogo uputstava za postavljanje kreveta na zdravo mesto!

Ukoliko želite ispitivanje svoga stambenog i/ili radnog prostora imamo dve varijante, jedna je istraživanje na daljinu (teleradiestologija), a druga istraživanje na licu mesta, baš u vašem prostoru. Za prvu varijantu potrebno je da odvojite minimalna finansijska sredstva, a za drugu cena zavisi od površine vašeg prostora za istraživanje, od njegove udaljenosti od Novog Sada i od vaših zahteva za korišćenjem određenih tehnika ispitivanja.

Za prvu varijantu treba da nam pošaljete projekat (osnovu, presek i može i koja fotografija) vašeg stana sa rasporedom instalacija i nameštaja kao i sa njegovom pozicijom u zgradi, plan korišćenja spratova po etažama, plan naselja u kome živite sa tačno obeleženom pozicijom zgrade u kojoj živite, udaljenost u metrima od trafostanice, dalekovoda visokog napona, radio i TV predajnika, predajnika mobilne telefonije, električne pruge, tramvaja, industrijskih zagađivača (sve to možete obeležiti na planu grada koji možete skenirati i poslati nam na e-mail:

atelje_devic@yahoo.com).

Mejlom ćete dobiti i rezultate naših istraživanja, kao i pismena objašnjenja i savete o merama koje treba preduzeti radi "ozdravljanja" vašeg staništa i vašeg radnog prostora.

Za drugu varijantu možete nam pripremiti sve to isto i poslati, a onda ćemo se dogovoriti o samom izlasku na teren, tj. o datumu ispitivanja vaših stambenih i radnih prostora.

Neka ekološka iskustva za podove od drveta
(Izvod iz knjige "Bioizgradnja" Radojice Terzića)

Od svih površina u kući čovek ima najviše kontakta sa podom. Jedan od bitnih uslova za dobar pod mora biti njegova elastičnost jer, što je pod tvrdi, to je njegovo negativno dejstvo veće, a to se odražava na deformaciju kičme i proširenje vena.

U suštini pod mora da bude čvrst, suv, elastičan i prijatan za oko. Dve najvažnije vrste drvenih podova jesu takozvani brodski pod i parket.

PARKET se proizvodi od jasena, bukve i hrasta (hrastov parket ne treba postavljati u spavaću i dečju sobu – primedba Vojislava Devića), spada u "tvrde" podove, zbog podloge na kojoj se postavlja, kao što je cementna podloga. Obično se za podlogu lepi bitumenom ili nekim drugim lepkom, koji ne spada u biološki ispravne materijale.

Parket mora da ispunjava određene zahteve u pogledu dimenzije i načina ugrađivanja da bi se svrstao u biološki zdrave podove:

Obrada drvenog poda: .....
Priprema površine: .....

Uputstva za izbor zdravog nameštaja

Uopšteno gledano, većina ljudi bira sebi nameštaj za kuću-stan rukovodeći se pre svega funkcijom koju on treba da obavlja, estetikom koju treba da ima da bi se uklopio u željeni ambijent i naravno cenom. Pitanja tipa "da li je ovaj komad nameštaja po svojoj formi, strukturi i materijalu zdrav i bezopasan po zdravlje svih ukućana?" obično se ne postavljaju i

prosečna porodica ne razmišlja na tu temu. Svaki predmet u kući, samim tim i nameštaj utiče svojim vidljivim i nevidljivim vibracijama na kvalitet stambenog prostora.

Ukoliko ipak poželite da se pozabavite pitanjem "zdravosti" nameštaja, nudimo vam za početak stručna uputstva za izbor zdravog nameštaja:

UOPŠTE:

Postoji desetak uputstava za pravilan izbor zdravog nameštaja!

Ekološka uputstva za radna mesta, kancelarije i biroa, tj. rad sa računarima

Svetom se širi nova vrsta zagađenja. Ovo zagađenje dolazi od sve veće količine elektronske opreme kod kuće i u kancelarijama-biroima plus elektromagnetna zračenja od predajnika radio i TV odašiljača, predajnika-pojačivača mobilnih telefonija i od raznih mirovnih, vojnih i špijunskih satelita. Sva ova oprema zrači elektromagnetne talase. Rezultat ovog zračenja je pokrivač radijacije koji zastire

Svaki predmet u kući, samim tim i nameštaj utiče svojim vidljivim i nevidljivim vibracijama na kvalitet stambenog prostora.

Harvardska škola medicine signalizirala je krajem XX veka da je kompetitivnost jednog preduzeća povezana sa kvalitetom poslovnog prostora koji preduzeće nudi svojim zaposlenima.

sve, a poznat je pod imenom "elektronski smog". Elektronski smog je suma radiotalasa koji indukuju električnu struju u metalnim predmetima, te oni postaju antene.

Savremena arhitektura pružila je kroz gradnju stambenih i poslovnih objekata u XX veku veličanstvena dela u kojima je, nažalost, ispostavilo se, veoma teško i opasno i živeti i poslovati. Većinu savremenih stambenih i poslovnih objekata muči "sindrom bolesnih zgrada". Fotohemijski smog je rasprostranjen u 90 odsto modernih radnih ambijenata.

Harvardska škola medicine signalizirala je krajem XX veka da je kompetitivnost jednog preduzeća povezana sa kvalitetom poslovnog prostora koji preduzeće nudi svojim zaposlenima. Primenjujući principe geobiologije i bioarhitekture u uređenju prostora preduzeća, smanjuju se umor, greške, nemogućnost koncentracije i odsutnost zbog bolovanja, a efikasnost, rentabilnost i prijatnost u poslovanju se osetno povećavaju.

Uopštene preporuke za kancelarijske prostore

a. Čuvajte se klima-uređaja! Boravak u prostoriji sa erkondišnom može da prouzrokuje napade astme, bolove u grudima i neprijatno "curenje nosa", tvrde francuski istraživači. Osobe

koje rade u kancelarijama sa erkondišnom dva i po puta češće pate od infekcija gornjih disajnih puteva nego ljudi koji rade u prostorijama koje se provetravaju prirodnim putem, tvrde istraživači!

- Zbog optimalnog rada vašeg sopstvenog bioklimatskog regulatora razlika u temperaturi između spoljnje i unutrašnje ne bi smela biti veća od 6 do 8 celzijusovih stepeni. Na primer, ako je napolju temperatura +40°C, onda u radnom (ali takođe i u stambenom prostoru) ne bi smela biti niža od +32°C. Ako uključite klima-uređaj da stvara veću temperaturnu razliku, ugrozićete sopstveno zdravlje.
- Takođe, dobro proučite uputstva za način čišćenja vašeg klima-uređaja (redovna zamena filtera ili pranje u propisanom vremenskom razmaku) zbog toga što se u klima uređaju legu opasne bakterije i gljivice (na primer *Aspergillus niger*) koje u filterima i cevima klima-uređaja vode neprimetno i neometano svoj sopstveni život. Tu se skupljaju i razmnožavaju, a sa vazduhom koji struji ulaze direktno u ljudski organizam. Velikoj vlazi raduju se naročito gljivice i

virusi, bakterije kao što su katkad i legionele, bakterije koje izazivaju tešku upalu pluća. Naglo povećanje telesne temperature, povezano sa kašljem, bolovima u grudima i stomaku, povraćanjem i teškoće sa disanjem prvi su simptomi ove legionarske bolesti koja u čak 15 do 20 odsto slučajeva ima smrtni ishod. Visoka vlažnost nastaje kondenzacijom, pri hlađenju vrućeg vazduha. Zbog toga je veoma važno da se klima-uređaji isključuju i čiste bar jednom godišnje. Sve rečeno o klima-uređajima važi i za one u automobilima, koji polako postaju standardna oprema i koje takođe treba čistiti i menjati im filtere.

b. Čuvajte se upotrebe fluorescentnih cevi, neonske rasvete, jer ona može da pored umora i razdražljivosti izazove i opadanje kose i neke vrste kancera kože. Fluorescentne cevi ispuštaju polihlorirane bifenile (PCB).

c. Čuvajte se fotokopir aparata koji pored elektromagnetnog štetnog zračenja emituju i štetni prah, a neki i opasni ozon. Izbegavajte rad u blizini fotokopir aparata. Postavite ga u najveću kancelariju gde će biti dovoljno vazduha i mesta da se on udalji od radnih mesta.

- Čuvajte se upotrebe mutnih, matiranih i dimljenih stakala za prozore zato što ona smanjuju i količinski i vibraciono nivo prirodnog dnevnog osvetljenja, tako da dolazi do zamora oka, nervne napetosti, čak i do oštećenja vida.
- Čuvajte se upotrebe sintetičkih materijala, plastičnog nameštaja i plastičnih pregrada zbog toksične emisije formaldehida i oko stotinu drugih isparljivih organskih jedinjenja.
- Čuvajte se sintetičkih tapisona, PVC podova, plastičnih tapeta (zbog povećanja elektrostatičkog elektriciteta štetnog po ljudsko zdravlje).
- Upotreba lepkova, boja, lakova i sredstava za zaštitu i čišćenje koja sadrže kancerogene i nadražujuće materije.
- Čuvajte se hermetički zaptivenih (zbog uštede energije) kancelarija koje imaju veštačko provetravanje.
- Čuvajte se kopir aparata. Prvo zbog njihovog elektromagnetnog zračenja. Drugo zbog njihovog hemijskog štetnog zagađenja.

U procesu kopiranja mokrim putem oslobađaju se bezmirisni ugljovodonici, koji izazivaju zamor i nadražaj kože. U procesu kopiranja suvim putem ispušta se ozon, koji draži oči i disajne organe.

Energetsko polje savremenog biroa u kojem rade zaposleni na računarima je destrukuirano emisijom elektromagnetnih talasa i elektrostatičkim nabojem i razbijenim negativnim jonima, tako da su takvi radni prostori, grubo rečeno, istinski "žderači energije". Zaposleni na računarima, faksovima, kopir mašinama, terminalima... postaju nervozni, nenormalno umorni, deprimirani, bolesni, što je znak da treba da razmišljaju da se zaštite od poremećaja magnetskih polja.

Simptomatologija je sledeća:

- Umnožavanje psihosomatskih tegoba induciranih kroz stres.
- Povećana osetljivost respiratornih upala virusnog porekla je jedan od izvora povećane odsutnosti sa posla.
- Smanjenje kapaciteta koncentracije, gubitak interesa za posao.
- Glavobolja ili utisak neizbežne migrene.
- Facijalna eritroza (zajapurenost), ospice, očni bolovi.

- Povećana osetljivost na dim ili na druge izvore zagađenja.
- Nizak pritisak i ubrzanje pulsa.
- Teško disanje (alergično i/ili astmatično).
- Mišićna ukočenost, bolovi u leđima, potiljku i vratu.
- Neuobičajena razdražljivost.
- Pomanjkanje apetita, gađenja i mučnine.
- Bolovi i lupanje srca.
- Pospanost, dremljivost na radnom mestu.
- Poremećaji noćnog sna.
- Preuranjeni umor za vreme rada.

Postoji više vrsta korisnih biljaka koje mogu pročistiti vazduh u radnim prostorima.

Eko-uputstva za projektovanje elektroinstalacija

Problem "elektromagnetnog smoga" obuzima gradove i ulazi sve više u žižu naučnih istraživanja. Na brojnim naučnim simpozijumima konstatovana je neusaglašenost zvaničnih zakonskih sigurnosnih normi i realnih zdravstvenih problema stanovnika koji žive ili rade u blizini dale-

Svi ovi klinički znaci mogu se pojaviti u radnoj populaciji totalno izvan svih onih koji rade na računarima, no statistike dokazuju dva puta značajniju frekvenciju pojavljivanja u grupi radnika sa stalnim radom na računarima.

Škodljivosti hazardnih uticaja na zdravlje operatera ne sabiraju svoje efekte, već ih multiplikuju.

Posebne preporuke za kancelarijske radne prostore

Postoje mnogo uputstava za uređenje kancelarija sa računarima!

kovoda visokog napona na rastojanju predviđenom tim istim normama kao bezbedonosno.

Pre svakog projektovanja trebalo bi da je svakome jasno da svaki potrošač struje, svaki električni vod u kući proizvodi polja u najbližoj sredini čoveka.

Danas se često poklanja velika pažnja visokom elektrotehničkom komforu – elektrotehničkoj udobnosti koja se zasniva na velikom broju utičnica (mogućnosti za priključivanje lampi i ostalih električnih uređaja i pomagala) i prekidača. Velika je greška što se pritom isključuje uticaj ce-

lokupne električne instalacije na čoveka i na njegovo zdravlje.

Postoji najmanje tuce uputstava za projektovanje elektroinstalacija!

I opet da sve osmislimo i realizujemo kako valja, tj. da ozdravimo svoje stanište i svoje radno mesto, ostaju nam još mnoga iskušenja da bismo "zdravo živeli" od ishrane (zdrava i zagađena hrana kao i količine koje unosimo u organizam), ponašanja i komunikacije sa drugima (rat i mir, poštovanje i nepoštovanje drugoga i njegovih potreba i interesa...) do vezivanja, predavanja i zarobljavanja raznim vrstama ekrana (televizijskim, računarskim i onih na mobilnim telefonima). Za sada, daćemo vam preporuke za korišćenje mobilnih telefona.

Eko-uputstva za korišćenje mobilnih telefona

Svetske agencije su prenele (prema "Svedoku" od 18. juna 1996) zapanjujuću vest: "Mobilni telefoni mogu, kod onih koji ih upotrebljavaju, povećati rizik od raka i astme, tvrđi se u jednom istraživanju, objavljenom u Londonu. Pored tih bolesti, naučnici sumnjaju da mini pokretni telefoni mogu uzrokovati i Alchajmerovo oboljenje. U istraživanju koje se temelji na saznanjima naučnika sa tri kontinenta, Amerike, Australije i Evrope, ukazuje se da mobilni telefon kao mala radio-stanica, emituje i prima mikrotalase koji mogu da oštete moždane ćelije i dovedu do bolesti."

Istraživači Švedske kraljevske akademije nauka objavili su rezultate koji pokazuju da je zračenje mobilnih telefona posebno štetno za decu, jer njihov mozak još nije potpuno razvijen, a kosti lobanje su tanje i osetljivije nego kod odraslih osoba. Švedski akademici su došli i do saznanja da je dvostruko veća opasnost stvaranja tumora mozga na onoj strani glave na kojoj se mobilni telefon drži tokom razgovora.

Naučnici upozoravaju da, nakon cigareta, najveću pretnju ljudskom zdravlju predstavlja radijacija mobilnih telefona. Korisnici se, tvrde mediji, sve češće žale na glavobolje, slabije pamćenje, vrtoglavice, slabljenje vida i sluha. Ističe se i da UHF radioaktivni zraci koje šalju mobilni telefoni – reč je o frekvencijama 900–1.800 MHz – ozbiljno oštećuju mozak i stvaraju srčane smetnje. Nacionalni institut za fiziku Velike Britanije utvrdio je da su korisnici mobilnog telefona koji nose naočare 20 odsto izloženiji radijaciji od ostalih.

Profesor dr Ilija Lakićević smatra da je "možda najdramatičnija posledica negativnih svojstava mobilnih telefona uticaj na čovekovu svest i podsvest".

TANJUG je još decembra 2000. godine preneo vest: "Dileme o tome da li su i koliko mobilni telefoni opasni po zdravlje svojih korisnika ovih dana su na međunarodnoj konferenciji pod nazivom 'Mobilni telefoni i zdravlje' u portugalskoj prestonici zaključili – popularne spravice su izvor

određenog stepena radijacije... Preterana upotreba 'mobilnog' postaje opasnost za čovekovu okolinu, a posebno za korisnike ove, bez sumnje, najmodernije sprave za hitru komunikaciju – istaknuto je u svim referatima koji su podneti na dvodnevnom skupu u Lisabonu... Svi eksperimenti pozvanih naučnika i stručnjaka za radijaciju, a obavljena su istraživanja na 50 različitih mesta, nepobitno su, bez izuzetka, dokazali da upotreba mobilnih telefona teško oštećuje zdravlje korisnika."

Nedavno istraživanje obavljeno u Vašingtonu, a pod nadzorom dr Džordža Karla, kaže da svakodnevna upotreba mobilnih telefona može dovesti do slabljenja vida, sluha, ali i trenutno gubitka pamćenja i konfuzije. Dr Karl je nedvosmisleno dokazao da radio-talasi frekvencije od 900 do 1.800 megaherca, na kojoj funkcionišu svi današnji sistemi mobilne telefonije, značajno smanjuju imuni sistem i povećavaju "šanse" korisnika mobilnih telefona da obole od kancera.

Naučnici su još 2001. godine upozorili da zapadnom svetu preči epidemija oteklih zglobova ruku i artritčnih palčeva. Razlog je opsednutost mladih slanjem kratkih poruka preko mobilnog telefona.

Mobilni telefoni, iako rade sa manjim snagama nego bazne stanice, predstavlja-

ju potencijalno veću opasnost po zdravlje ljudi. Razlog za to je što se oni prilikom upotrebe drže uz uvo u neposrednoj blizini glave. Pri tome se najveći deo emitovane elektromagnetske energije iz antene mobilnog telefona apsorbira u moždanom tkivu. S obzirom na to da je moždano tkivo slabo vaskularizovano, krvotokom se samo manji deo toplote prenese do ostalih delova tela. Zbog toga se u moždanom tkivu javljaju "vruće tačke",

zapremine nekoliko cm³, u kojima dolazi do porasta temperature. Pri porastu temperature većem od 4,5°C dolazi do termičkog oštećenja neurona, a porast manji od 1°C ne izaziva oštećenja tkiva.

1. Ne nosite mobilni telefon uz telo, naročito ne u džepu košulje ili sakoa pored srca, niti pored bilo kojeg od 7 žirova (ŽVIR = ŽIVOTNI VIR = ČAKRA).
2. Kada razgovarate, nemojte naslanjati mobilni direktno uz uvo. Ostavite razmak od 1 do 2 centimetra između mobilnog i svoga uha.
3. Kada pozivate bilo koji broj, sačekajte da vidite na ekranu da je signal uspostavljen pa tek onda prinesite mobilni u blizinu uha. Dok se pozivni signal ne probije do mobilnog telefona kojeg zovete, zračenje je najveće.
4. Noću iskopčavajte mobilni telefon sem ako ne čekate životno važnu vest. Ako ga ipak držite ukopčanog nemojte ga držati pored svoje glave na noćnom stočiću ili, ne daj Bože, ispod jastuka. Udaljite ga najmanje metar-dva od kreveta bilo da je ukopčan ili je iskopčan.
5. Ne razgovarajte mobilnim u liftu jer on automatski mora da pojačava

snagu svoga emitovanja, a time više ugrožava mozak.

6. Ne razgovarajte mobilnim dok vozite automobil jer možete da doživite saobraćajnu nesreću (u Srbiji je svaki šesti sudar prouzrokovan korišćenjem mobilnog u toku vožnje). Ako vam mobilni telefon zazvoni u toku vožnje, prvo se parkirajte u stranu pa tek onda razgovarajte, ali prvo izađite iz automobila jer masa metala oko nas prouzrokuje pojačanje snage mobilnog da bi signal probio limenu oblogu.
7. Ne vodite duge razgovore preko mobilnog telefona jer time možete izazvati poremećaj sopstvenog imuniteta i

zdravlje. Da ne podsećamo da se može izazvati pojava tumora na sopstvenom mozgu. Ako razgovarate preko mobilnog telefona duže od dva minuta, preporučujemo vam da promenite uho, tj. da koristite oba uha. Kada dođete do stabilnog telefona, razgovarajte koliko god vam je volja i koliko može da istrpi vaš novčanik. U principu, ako ste nekog toliko željni da biste razgovarali sa njim duže od sata, a on nije u drugom dalekom gradu ili na drugom kontinentu, ugovorite sastanak, vidite se i ispričajte uživo, imaćete lepši i zdraviji doživljaj jer život uživo i realni kontakti zahtevaju celokupnu ličnost.

Telefonski je lakše glumiti (i zaljubljenost i vernost i poslovnost).

8. Ako morate da šaljete više desetina SMS poruka dnevno, ukucavajte ih menjajući ruku tj. palac. Time čuvate i zglobove svoga palca i raspoređujete zračenja ravnomerno na obe ruke.
9. Ne nosite više od jednog mobilnog telefona sa sobom. Ako nosite dva ili tri mobilna, i još ako su svaki povezan sa drugim mobilnim operaterom, time privlačite zračenja dve ili tri najbliže bazne stanice ta dva ili tri mobilna operatera i time narušavate svoj imunitet, odnosno postajete osetljivi na sve vrste oboljenja.

BIBLIOGRAFIJA RADOVA O ZDRAVOM MESTU, ZDRAVOM STANOVANJU I ZDRAVOJ GRADNJI

1. Kuća i pokućstvo u severnom Banatu, Aleksandar Stefanović, "Banatske Here", Novi Sad, 1958.
2. Priručnik za komunalnu higijenu, prof. dr Sergije Ramzin, Medicinska knjiga, Beograd-Zagreb, 1966.
3. Naši srednjovekovni pisci o izboru mesta i položaju spomenika kulture, dr Dobroslav St. Pavlović, Saopštenja Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture, Beograd, 1970.
4. Letnji stanovi na Peštarskom Košten polju, Ranko Findrik, Saopštenja XIII Zavoda za zaštitu spomenika kulture, Beograd, 1981.
5. Granice rasta, Meadows, Randers, Behrens, Stvarnost, Zagreb, 1974.
6. Extraits de la documentation des Instituts europeens de recherches en Geobiologie, Chateau de Chardonne, 1974.
7. An anthropological analysis of chinese geomancy, Stephan D.R. Feuchtwang, Vithagna B.P.447 Vientiane, Laos 1974.
8. Ondes de vie – Ondes de mort, Jean de la Faye, Robert Lafont, Paris 1975.
9. Bauen als Umweltzerstörung, Rolf Keller, Verlag fur Architektur, Artemis, Zurich 1976.
10. Jurdana – rašlje i visak života, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1979.
11. Das gesunde Haus, Dr med. Hubert Palm, 8 Auflage, Ordo-Verlag-Konstanz, 1979.
12. Architecture du paysage en Asie orientale, Sophie Clement, Pierre Clement, Shin Yong Hak, L, Ecole nationale superieure des Beaux-Arts, Paris 1982.
13. La medecine de l'habitat, Jacques La Maya, edition Dangles, Saint Jean de Braye, 1983.
14. Anthropologie de l'espace, François Paul-Levy et Marion Segaud, Centres Georges Pompidou, CCI, Paris 1983.
15. Kuća i stan na selu u Srbiji u drugoj polovini XVIII veka, prema svedočenjima savremenika, Ranko Findrik, Saopštenja XVI Republičkog zavoda za zaštitu spomenika kulture, Beograd, 1984.
16. Hauts-lieux cosmo-telluriques, Blanche Merz, 3eme edition, Georg editeur, Geneve 1987.
17. Izbor mesta za stanovanje, Vojislav Dević, Komunikacije 46, februar, Beograd, 1986.
18. Habitation et sante, Jean-Paul Dillenseger, edition Dangles, St-Jean de Braye 1986.
19. Sante et cosmo-tellurisme, B.Legrakis et G.Altenbach, edition Dangles, St Jean de Braye, 1986.
20. Gesundes Wohnen – ein kompendium, Beckert/Mechel/Lamprecht, Beton-Verlag, Dusseldorf 1986.
21. Graditeljsko nasleđe i podsticaj – kuće arhitekta Bože Petrovića, Etnografski muzej u Beogradu, Beograd, 1986.
22. Dobra i loša mesta, Aleksandar Palavestra, Raskovnik broj 49, Beograd, jesen, 1987.
23. Habitat et sante, G. Altenbach et B. Legrais, Cosmitel, Altkirch 1987.
24. Narodno graditeljstvo na Balkanu, D. St. Pavlović, R. Angelova, N. K. Mucopoulos, Ž. Stojka, H. Sezgin, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture SR Srbije, Balkanološki institut SANU i Društvo konzervatora Srbije, Beograd, 1987.
25. Traite de geobiologie, B.Babonneau, B.Lafleche, R.R.Martin et dr J.Peze, editions de l'Aire et les Auteurs, Lausanne, 1987.
26. Kuća u šajkaškim selima – izložba fotografija, V. Katić i Z. Karanović, Matica srpska, Novi Sad, 1988.
27. Salaši Vojvodine u prošlosti i budućnosti, Sombor, 1989.
28. Smernice za revalorizaciju panonske kuće, Vojislav Dević, Analiza bloka Zmajeva-Dobrovoljačka u Kaču, JP Urbanizam, Novi Sad, 1990.
29. Biopatogenost arhitektonskog prostora i individualni senzibilitet, Mr Mirko Gornik, doktorska disertacija broj 93, Beograd 1990.
30. Građevinska biologija, Ernst Nojfer, Arhitektonsko projektovanje, Građevinska knjiga, Beograd, 1990.
31. Drvo u graditeljstvu sela Srbije, Zoran B. Petrović, Etnografski muzej u Beogradu, Beograd, 1992.
32. Narodno graditeljstvo Vojvodine – Kuća kao spomenik kulture, Mirjana Đekić, Pokrajinski zavod za zaštitu spomenika kulture, Novi Sad, 1994.
33. Zemlja – verovanja i rituali, Lasta Đapović, Etnografski institut SANU, Beograd, 1995.
34. Vojvođanske seoske kuće od naboja, Ervin Ginder, PČESA, N.Sad, 1996.
35. Sudbina sveta, V.I. Kurašov, V.P. Gajdenko i P.K. Gavrušin, Gradis, Valjevo, 1997.
36. Bioizgradnja, Radojica Terzić, Ekostan, Beograd, 1997.
37. Ecologica, posebno izdanje broj 5, Zbornik referata sa savetovanja, Beograd, 1998.
38. Etičko-ekološka poslanica kolegama arhitektima i urbanistima III milenijuma (petojezična knjiga na srpskom, engleskom, francuskom, nemačkom i ruskom jeziku), Vojislav D. Dević, Slovenski institut, Novi Sad, 1999.
39. Feng Šui v praksi, Simon Brown, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana, 2000.
40. Osačanski neimari, Dragiša Milosavljević, Prosveta – Beograd i Zavičajni muzej Priboj, Užice, 2000.